

Veronika ŠVEHLOVÁ, *Městské normativní prameny v raném novověku*, České Budějovice 2008 (bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 46 s.

Posudek oponenta bakalářské práce

Jedním z velkých „dluhů“ české správní historie raného novověku je neexistence systematicky pojatého uceleného díla, které by dostatečně zevrubně vyložilo chod městské správy, charakter městských práv, postavení měst ve společenské struktuře a především zásadní rozdíly mezi správou královských a poddanských měst v českých zemích od předbělohorského období až do tereziánsko-josefinských reforem, případně které by vysvětlilo i důvody normotvorných a centralizačních zásahů státu do této oblasti a jejich praktické naplnění v podobě regulace městských magistrátů v době Josefa II., jak je tomu např. v sousedním Rakousku. Tento dluh se do určité míry podepsal i na struktuře a obsahu bakalářské práce Veroniky Švehlové o městských normativních pramenech v raném novověku.

Tato práce nás ve stručné úvodní pasáži nejprve seznamuje s badatelským záměrem autorky. Poté ve dvou (ale ve skutečnosti třech) v podstatě samostatných kapitolách pojednává o problémech, jejichž vzájemná souvislost je v jejím podání poněkud mlhavá.

V první části práce nazvané „Vysvětlení pojmu“ se autorka pokusila na základě dostupné literatury z dějin správy vyložit, co rozumí pod pojmy „norma“, „instrukce“ atp. Je škoda, že zde využívá různé právně historické poučky a slovníková hesla, ale vyhýbá se výkladu v diplomatickém smyslu, který by ji ovšem ke správní podstatě těchto pojmů přivedl rychle a snadno, neboť z ní vychází. V tomto smyslu je norma (= zákon) chápána jako obecně platný předpis vydaný vyšší autoritou pro nižší, instrukce (= podzákonná norma) pak znamená nejen prováděcí předpis pro konkrétní normu, ale i předpis zcela samostatný. Po formální stránce se norma a instrukce nemusejí lišit, mohou být vydány formou listiny (majestátu), misívy, dekretu, patentu, oběžníku atp. Důležité je, že norma pochází od vydavatele, který vládne mocí zákonodárnou, kdežto instrukci může vydat i vydavatel, který zákonodárnou moc nemá. Tím se dostáváme k podstatě obou pojmů – norma je obecná správní kategorie, zatímco instrukce je kategorie speciální. Privilegia, patenty, dekrety, nařízení, výnosy dvorských úřadů, hospodářské instrukce, poučení, příkazy, mandáty atd. jsou pak pouze formálními projevy a konkrétními typy písemného zhmotnění těchto dvou kategorií správních aktů. O nepřesnostech kategorizace typů diplomatických písemností, patřících mezi základní pojmy vědeckého aparátu diplomatiky, se rozepisovat nebudu, neboť v tomto případě nejde o diplomatickou studii.

V druhé části označené „Města“ se v pěti podkapitolách, a sice „Městská práva – zákoníky“, „Cechovní artikule“, „Městské instrukce – oblast samosprávy“, „Královští rychtáři – kontrola městské autonomie“ a „Vrchnostenské instrukce“, autorka pokouší podat výklad o vývoji různých pramenů normativního charakteru určených pro města. Bohužel ani zde nemůže být řeči o přesnosti podaného výkladu. Autorka nerozlišuje pregnantně mezi královskými a poddanskými městy, jejichž právní, správní i společenské postavení a také jejich organizační struktury byly odlišné, z čehož pramení tak nejasné vývody, jako je např.

tabulka č. 1. Autorka v ní srovnává právní oblast královského města Českých Budějovic s oblastí kolem poddanského Českého Krumlova, aniž by zde vysvětlila, na základě čeho k tomuto „srovnání nesrovnatelného“ dospěla. Zákoníky a kodifikace nejsou synonyma, jak by plynulo z jejího dalšího výkladu o městských právních kodifikacích Brikcího Kouřimského z Licka a Pavla Kristiána z Koldína. Základního rozdílu mezi nimi – totiž objednavatele kodifikací – se přitom ani nedotkla. Tzv. vnější a vnitřní městská práva pak slučují podkapitoly o cechovních normách a městských instrukcích, přičemž v druhém případě jsem nezjistila, o co by přesně mělo jít. Z diplomatiky ani ze správní historie tento pojem neznám. Otázkou je i to, jak mohly ve městech existovat městské knihy zákonodárné povahy, když města (ani královská privilegovaná!) autonomní zákonodárnou mocí nikdy neoplývala, protože o tu se v Čechách dělil panovník a zemský sněm. Snad alespoň rámcově lze souhlasit s podkapitolkou o úloze královských rychtářů. Zajímavé je pojednání o vrchnostenských instrukcích, ale jeho souvislost s městskou správou mi poněkud uniká. Mělo by zde být jasně vyřčeno, že se tato pasáž týká pouze poddanských měst a to ještě ne všech (protože např. municipální neboli ochranná města měla zcela zvláštní postavení a autonomní správu), což zde opět chybí. Tabulka č. 2 o rozdílech starších a novějších vrchnostenských instrukcí není vysvětlena. Uvítala bych, kdyby v rámci obhajoby práce autorka tento rozdíl náležitě správně historicky zdůvodnila.

Třetí část práce, nazvaná „*Hospodář* Jana Brtvína z Ploskovic a Mikuláše Černobýla“, je analytickým rozborem dobového tisku z 16. století, který lze zařadit k zárodkům české odborné hospodářské a zemědělské literatury. Tato část předkládané bakalářské práce je dle mého názoru nejzdařilejší, ačkoliv i zde by bylo možné některými metodologickými prostředky dospět k větší průkaznosti uváděných faktů a k lepší přehlednosti textu. Vhodné by bylo vycházet více ze vzájemné komparace těchto dvou textů a ze srovnání pasáží, které se vyskytují v obou dílech, případně se pokusit o vysvětlení, proč se v některých bodech obě díla shodují anebo naopak liší. Je-li práce pojata jako práce ze správních dějin, bylo by asi bývalo vhodné zaměřit se více na hospodářskou a správní stránku obsahu těchto textů než na návody ke křesťanskému životu, které jsou jistě velmi poučné, ale se správou, po pravdě řečeno, nemají co do činění.

Co říci k hodnocení této práce závěrem? Autorka si zvolila velmi zajímavé, ale také velmi těžké téma. Její pokus má řadu nedostatků věcného i metodologického charakteru, o nichž jsem se zmínila shora, což jej činí značně diskutabilním. Za přínosnou však považuji zejména analytickou část studie o tištěném dobovém hospodářském spisu Brtvína z Ploskovic a Černobýla, která přináší nové informace. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm **d o b ř e**.

Pelhřimov, 21. srpna 2008

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.

martinkova